

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI
JIZZAX FILIALI

KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK TEXNOLOGIYALARI

XALQARO ILMIY-TEXNIK
ANJUMAN MATERIALLARI

TO'PLAMI
2-QISM

26-27-SENTABR
2025-YIL

Google
Scholar

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK
TEXNOLOGIYALARI**

mavzusidagi Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami
(2025-yil 26-27-sentabr)
2-QISM

JIZZAX-2025

MAMLAKATIMIZDA KICHIK BIZNES SOHASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL VA MOLİYAVIY TA'MINOTI

Arzikulov Otabek Ali o'g'li

Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar instituti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Maqolada mamlakatimizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasini barqaror rivojlantirishning institutsional va moliyaviy ta'minoti tadqiq etilgan. Tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirishga xizmat qiluvchi institutsional tuzilmalar — davlat va nodavlat tashkilotlar, xalqaro tashkilotlar, komissiya va kengashlar, tadbirkorlik uyushmalari, bozor infratuzilmasi hamda milliy dasturlar — tizimlashtirilgan. Kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning to'rt tarkibiy qismli mexanizmi (budjet, soliq, kreditlash va o'z-o'zini moliyalashtirish), shuningdek mikromoliyalashtirish tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari yoritilgan. Tadqiqot natijalari kichik biznesni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash siyosatini takomillashtirishga qaratilgan amaliy takliflar ishlab chiqish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, institutsional islohotlar, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, soliq mexanizmi, mikromoliyalashtirish, bandlik.

Kirish

Milliy ijtimoiy bozor munosabatlarini rivojlantirish jarayonida davlat aralashuvini takomillashtirishning ikkita asosiy yo'nalishini ajratib ko'rsatish mumkin. Birinchi yo'nalish iqtisodiyotda sog'lom raqobat muhitini rivojlantirish, tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirish hamda bozor infratuzilmasini takomillashtirish bilan bog'liq bo'lsa, ikkinchi yo'nalish aholini ijtimoiy himoya qilish tizimini kuchaytirish, daromadlar muvozanatini ta'minlash va jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga yo'naltiriladi.

Tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy vositalarga tayanishi mavjud resurslardan samarali foydalanish va qo'shimcha mablag'larni jalb etishga sharoit yaratadi, bu esa pirovard manfaatdorlikni oshiradi. Yer, suv hamda boshqa moddiy va moliyaviy resurslardan oqilona foydalanishga bo'lgan ehtiyoj ortib, zamonaviy texnika va innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarish jarayonlariga joriy etish natijasida mehnat unumdorligi sezilarli darajada oshadi. Bu, bir tomondan, tadbirkor va uning oilasi farovonligini oshirsa, ikkinchi tomondan, mehnat taqsimotining chuqurlashuvi va infratuzilmalar kengayishi hisobiga bandlik va daromadlar o'sishiga xizmat qiladi.

Kichik biznesni rivojlantirishning institutsional asoslari

Mamlakatimizda tadbirkorlik faolligini oshirishga daxldor institutsional islohotlar tizimini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasining tashkiliy-huquqiy asoslari amalda qo'llanilayotgan me'yoriy-huquqiy hujjatlar majmui orqali shakllantiriladi. Tadbirkorlikka ko'maklashuvchi tizimiy unsurlarni quyidagi tarkibda guruhlash mumkin: davlat va nodavlat notijorat

tashkilotlar; xalqaro tashkilotlar; komissiya va kengashlar; tadbirkorlik uyushmalari; infratuzilmalar majmuasi; milliy dasturlar.

Hududlardagi tadbirkorlar bilan bevosita hamkorlik olib boruvchi davlat va nodavlat tashkilotlari tarkibiga mahalliy hokimiyat organlari, hududiy soliq xizmatlari, mehnat birjalari hamda tadbirkorlik subyektlarini ro'yxatdan o'tkazuvchi inspeksiyalar kiradi. Xalqaro va mintaqalararo aloqalarni barpo etishda BMTning Rivojlanish dasturi (biznes-inkubator va texnoparklarni kengaytirish uchun), shuningdek YTTB, OTTB, XMK, KfB va Islom taraqqiyot banki kabi tashkilotlar (kredit, moliyaviy va investitsiya loyihalarini moliyalashtirish uchun) muhim o'rin tutadi. Tadbirkorlik uyushmalari orasida 2003-yilda To'var ishlab chiqaruvchilar Palatasi negizida qayta tashkil etilgan Savdo-sanoat palatasi tizimi alohida ahamiyatga ega.

Bandlikni ta'minlash va tadbirkorlik faolligini oshirish yo'nalishlari

Aholini tadbirkorlik faoliyatiga keng jalb etish, haqiqiy mulkdorlar qatlamini kengaytirish hamda iqtisodiyot tarmoqlarida kichik biznes ulushini oshirish maqsadida bir qator yo'nalishlarni amalga oshirish tavsiya etiladi. Jumladan, mintaqaviy muvofiqlashtiruvchi kengashlar faoliyatini faollashtirish, biznes-inkubatorlar xizmat doirasini kengaytirish, hududlarga xorijiy investitsiyalarni jalb etish hamda fermer xo'jaliklarida zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bandlikni ta'minlash borasida yangi ish o'rinlari yaratish, ishsizlik darajasini pasaytirish, mehnat bozorida sifat va miqdor muvozanatini ta'minlash, xotin-qizlarni munosib ish o'rinlari bilan ta'minlash, shuningdek norasmiy bandlikni bosqichma-bosqich rasmiy mehnat bozoriga integratsiya qilish ustuvor vazifalar sirasiga kiradi. Bundan tashqari, tadbirkorlik subyektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazish tartib-taomillarini soddalashtirish, byurokratik to'siqlarni qisqartirish hamda ro'yxatdan o'tgandan keyingi faoliyat muammolarini muntazam monitoring qilish zarur.

Kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmi

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kichik tadbirkorlikni rivojlantirishning moliyaviy mexanizmi to'rtta asosiy tarkibiy qismdan iborat: budget mexanizmi, soliq tizimi, kreditlash mexanizmi hamda o'z-o'zini moliyalashtirish mexanizmi. Ushbu tarkibiy qismlarning o'zaro uyg'unlashgan holda faoliyat yuritishi kichik biznes subyektlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim sharti hisoblanadi.

Soliq mexanizmi o'zaro bog'liq bir qator tarkibiy elementlardan iborat bo'lib, ularga maxsus soliq rejimlari, soliq imtiyozlari, muayyan davr mobaynida soliqlardan ozod qilish choralari hamda soliq hisobotlarini yuritish tartibini soddalashtirish kiradi. Shuningdek, ayrim soliq va yig'imlar bo'yicha soddalashtirilgan deklaratsiya tizimini joriy etish ham mazkur mexanizmning muhim qismi hisoblanadi. O'zbekiston soliq tizimida kichik tadbirkorlik subyektlari uchun mo'ljallangan maxsus soliq tartiblarining mavjudligi soliqqa tortish tizimini soddalashtirish, moliyaviy barqarorlikni kuchaytirish hamda iqtisodiy faollikni rag'batlantirishga xizmat qiladi.

Mikromoliyalashtirish tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari

Aholining faol qismini o'z biznesini tashkil etishga jalb etish hamda mikromoliyaviy xizmatlarga muhtoj aholini to'liq qamrab olish maqsadida quyidagi ustuvor yo'nalishlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq: me'yoriy-huquqiy bazani takomillashtirish orqali kredit uyushmalari va mikrokredit tashkilotlarining barqaror faoliyat yuritishini ta'minlash; xalqaro moliya institutlari, tijorat banklari hamda davlat maqsadli jamg'armalari kredit liniyalari orqali resurs bazasini kengaytirish; mamlakatning barcha hududlarida kredit uyushmalari va mikrokredit tashkilotlari tarmog'ini kengaytirish; mikrolizing xizmatlarini rivojlantirishga ustuvor ahamiyat qaratish.

Bundan tashqari, tavakkalchiliklarni boshqarish usullarini takomillashtirish, kredit portfeli monitoringi tizimini zamonaviy yondashuvlar asosida rivojlantirish, mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatishda raqamli texnologiya va elektron platformalardan foydalanish darajasini oshirish, shuningdek aholining moliyaviy savodxonligini yuksaltirish muhim vazifalar hisoblanadi. "Mikrokreditbank" orqali tanlov asosida grant va kreditlarni jalb etish hamda taqsimlashning yagona mexanizmini yaratish alohida ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasi tomonidan xususiy sektorni iqtisodiyotning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida rivojlantirishga qaratilgan institutsional va moliyaviy chora-tadbirlar tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish, biznes yuritish muhitini yaxshilash hamda tadbirkorlar faoliyatiga to'sqinlik qilayotgan muammolarni bartaraf etishga xizmat qilmoqda. Kichik biznesni rivojlantirishning to'rt tarkibiy qismli moliyaviy mexanizmi — budget, soliq, kreditlash va o'z-o'zini moliyalashtirish — hamda mikromoliyalashtirish tizimini takomillashtirish, shuningdek davlat organlari, tijorat banklari va xalqaro moliya tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash kichik biznesning milliy iqtisodiyotdagi ulushini oshirish hamda mamlakat iqtisodiyotining barqaror va uzoq muddatli o'sishini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Oybek o'g'li O. J. KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SUB'YEKTLARINI QO'LLAB-QUVVATLASHNI TAKOMILLASHTIRISH ("TURONBANK" ATB MISOLIDA) //SHOKH LIBRARY. - 2025.
2. Alloma Y., Sayyora A. KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING O'ZGASH DINAMIKASINI STATISTIK TAHLIL QILISH //TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR. - 2025. - T. 1. - №. 8. - C. 950-954.
3. Abdumalik o'g'li M. M. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni davlat tomonidan tartibga solishning nazariy asoslari //SHOKH LIBRARY. - 2024. - C. 165-177.
4. Valiyevna U. G. O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING RIVOJLANISHI //Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting. - 2024. - T. 4. - №. 01. - C. 101-106.

15.	<i>Nurullayev U.A., Begmatov B.Y., Qarshiboyev Z. Avtomobillarda sun'iy intellekt.....</i>	59
	2-sho'ba. Raqamli iqtisodiyot va turizm	
16.	<i>Fayzullayeva S.F. Jizzax viloyati turizm xizmatlari bozori va infratuzilma rivojini boshqarishning samarali usullari.....</i>	63
17.	<i>Tirkashev U.M. Iqtisodiy o'sish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimi.....</i>	66
18.	<i>Qodirov J.Sh. Ta'lim xizmatlarini ko'rsatishda ta'lim tizimini rivojlantirishning innovatsion yo'nalishlari.....</i>	69
19.	<i>Ermatov M.S., Mehrojova M.S. Raqamli iqtisodiyotda ekoturizm: barqaror rivojlanish va raqamli yechimlar.....</i>	72
20.	<i>Raxmonova Sh.R., Nizametdinov A. Raqamli iqtisodiyot va turizm....</i>	75
21.	<i>Usmonova V.B., Abdulhamidov A.O. O'zbekistonda turizmning istiqbolli yo'nalishlarini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish</i>	80
22.	<i>Arzikulov O.A. Mamlakatimizda kichik biznes sohasini barqaror rivojlantirishning institutsional va moliyaviy ta'minoti</i>	83
23.	<i>Mamamayusupova X.Dj. Eksport va import faoliyatining iqtisodiy o'sishga ta'siri: nazariy va empirik tahlil.....</i>	86
24.	<i>G'aybullayev S. Forms of providing loans to small businesses.....</i>	89
25.	<i>Eshpo'latova H.B. Raqamli iqtisodiyot davrida eksport diversifikatsiyasiga ta'sir etuvchi omillar.....</i>	93
26.	<i>Axmedjanov A.R., Ravshanov X.A. O'zbekiston iqtisodiyotida raqamlashtirishning iqtisodiy samaradorligi.....</i>	96
27.	<i>G'oyibnazarova Sh. Turizm xizmatlari marketingida zamonaviy yondashuvlar va innovatsion strategiyalar.....</i>	100
28.	<i>Ergasheva N.B., Xabibullayeva D.I. Turizm sohasida aholi bandligini va daromadlarini oshirishni rag'batlantirish yo'llari.....</i>	103
29.	<i>Soy M.P., Sunnatov Q. The impact of the development of the sports sector on the economy of Uzbekistan.....</i>	105
	3-sho'ba. Aniq fanlar sohasida dolzarb tadqiqotlar	
30.	<i>Halimov O', Jo'raqulova M. Loyihalash tizimlarini takomillashtirishda Matlab amaliy dasturining o'rni.....</i>	108
31.	<i>Meliyeva M., Ergashev F. Use diagonalization to raise O matrix to a high power.....</i>	110
32.	<i>Nurmanova E.U., Jo'raqulova M.O'. Banach va Hilbert fazolarining qo'llanishi va amaliy tadbiqlari.....</i>	113
33.	<i>Xoljigitov D.X., Xolmanova K.Y., Alimov S.H. Matematik tizimlar va ularning ta'lim jarayonidagi o'rni.....</i>	115
34.	<i>Xolmanova K.Y., Alimov S.H., Xoljigitov D.X., G'aniyeva Ch., Mavlonova S. Differensial tenglamalar fanining dolzarbligini, uning amaliy tatbiqlari va o'qitish metodikasini takomillashtirish.....</i>	118
35.	<i>Aliasqarova N.Sh., Bahriddinova A.D. Dasturlashda matematik bilimlarning o'rni.....</i>	120